

Búskaparfrøðingur um danska studningin til Føroyar:

Hann trýstir lönirnar upp og máar stöðið undan fiskivinnuni

Fiskivinnan hevur ikki klárað at borið tað kostnaðarstöðið, sum er bólgnáð upp av ríkisstuðlinum úr Danmark, sigur Hermann Oskarsson, búskaparfrøðingur

- Blokkstuðulin ger, at vit kunnu loyva okkum at hava eitt forbrúk, sum er 10-15 % hægri, enn vit kundu havt. Men hann er eisini við til at máa stöðið undan útflutningsvinnunum og teimum vinnum á heimamarknaðinum, sum kappast við innfluttar vørur, sigur Hermann Oskarsson.

ÁKI BERTHOLDSEN

– Stuðulin, vit hvørt ár fáa úr Danmark, máar rentabilitetin undan fiskivinnuni, tí hann er við til at trýsta lönarlagið upp á eitt stöðið, sum, vinnan ikki klárar at bera.

Hesa niðurstøðu er Hermann Oskarsson, búskaparfrøðingur á Hagstovuni, komin til.

Hermann Oskarsson helt mikukvöldið fyrilestur á Fiskirannsóknarstovuni, har hann m.a. setti um, hvørja ávirkan árligi ríkisstuðulin úr Danmark hevur á føroyska búskapin.

Økir vælferðin

Hermann Oskarsson sigur, at árliga veitingin úr Danmark, gevur okkum møguleikan at hava eitt hægri forbrúk enn tað vit sjálvi fram-

leiða fyr.

– At lond hava størri forbrúk enn framleiðslan í einum ári kann betala, er nú heldur ikki so óvanligt.

– Men vit kunnu gera tað í eitt langt áramál, uttan at hava undirskot á gjaldsáv-
annum, og harvið uttan at seta okkum í skuld til onnur lond. Og tað er óvanligt, segði hann.

Búskaparfrøðingurin sigur, at umframt tær vørur, vit kunnu innflyta í býti við fiskin, vit útflyta, og tær vørur og tænastur, ið vit framleiða til okkum sjálvs, kunnu vit hækka forbrúkið eini 10-15 prosent, sum ríkisstuðulin betalar.

– So beinleiðis ávirkanin av ríkisstuðlinum er, at hann økir um vælferðarstigið, sigur hann.

Men hann legði afturat, at veitingarnar hava onnur á-

rin enn tað.

Hvørji árin blokkstuðulin hevur alt í alt, viðgjörði hann ikki.

Men hann viðgjörði hvørja ávirkan, veitingin úr Danmark hevur á lönarlag og bygnaðin í vinnuni.

– Ríkisveitingin er ein blokkur, sum fer í landskassan og verður brúkt eins og allar hinar inntøkur hjá Landinum.

– Tað vil siga, at í fyrsta umfari hevur ikki verið neyðugt hjá tí almenna at krevja so høgan skatt frá okkum borgarum fyrri at fígga almennu nýtsluna.

– Tað hevur so aftur ført við sær, at tóka inntøkan hjá fólki hevur verið lutfallsliga hægri, enn hon annars hevði verið.

– Og í øðrum umfari hevur tað almenna gjørt fleiri fløgur og veitt fleiri tæn-

astur enn annars.

– Eitt triðja er, at framleiðslan í øðrum vinnum hevur óivað eisini verið hægri enn hon annars hevði verið, tí at tann økti eftirspurningin, sum ríkisstuðulin skapar, setir framleiðslu í gongd, sum vit annars ikki høvdu havt.

Hermann Oskarsson sigur, at sostatt kann staðfestast, at donsku skattaborgararnir fígga eitt forbrúk hjá okkum føroyingum, sum vit annars ikki høvdu havt.

Ávirkar prísir á føroyskari framleiðslu

Hermann Oskarsson hevur í hesum sambandi bytt vørur og tænastur upp í tveir høvuðsbólkar:

Vinnur í kapping á altjóða marknaðinum og vardar vinnur á heimamarknaði-

num.

Vinnurnar í altjóða kapping eru sjálvandi útflutningsvinnurnar og tær vørur, vit sjálvi gera, men sum vit eisini kunnu innflyta, eitt nú skipasmíð, matvørur, öl og sodavatn, prentlutir og annað.

Tær vardu vinnurnar eru vinnur, sum ikki kappast við innflutning. Tær eru býttar í tveir bólkar: Tær almennu og tær privatu.

Tær almennu eru skúlar, sjúkrahús, barnaansing o.s. fr.

Tær privatu eru Bankar, sakførarar, bygging, søla, trygging o.s. fr.

Fyri ta øktu forbrúksorkuna hjá borgarunum, og tí almenna, sum ríkisstuðulin førir til, verða vørur og tænastur keyptar. Talan er partvís um vørur, vit flyta inn og partvís um vørur, vit gera sjálvi.

– Tann økti eftirspurningurin ávirkar á ongan hátt prísirnar á teimum vörum, vit innflyta – uttan at hann kanska til øktan vinning í Føroyum.

– Men hann ávirkar prísirnar á tí, vit sjálvi framleiða.

– Og tað førir so við sær, at tann parturin av vinnulivinum, sum framleiðir vørur og tænastur til heimamarknaðin – vørur sum ikki kunnu innflytast, kann taka seg betri betalt enn hann annars hevði kunnað.

– Úrslitið er, at tað almenna, og tann vardi parturin av privata vinnulivinum fáa ráð at betala hægri lönir enn vinnurnar, sum eru í altjóða kapping: útflutningsvinnan og føroysk framleiðsla, sum kappast við innfluttar vørur.

– So í kappingini um arbeiðsfólk fáa tær vardu vinnurnar ein fyrirmin.

Ført til „av-íðning“

Hermann Oskarsson sigur, at formiliga hava vit eitt felags lönarlag. Sáttmálaráð-
irnar hjá teimum, sum arbeiða á flakavirkinum, og teimum, sum arbeiða í einum byggivirki eru eins.

– Tvs, at alt lönarlagið sum tað er, verður trýst hægri upp enn lönargjald-
fóri í útflutningsvinnuni og føroysku framleiðsluni, sum kappast við innflutning, kann bera.

– Hetta hevur fleiri aðrastaðni ført við sær, at lond eru blivin „av-íðnað“ aftur, tí at tað eru fyrri tað mesta ídnaðarvørur flestu lond flyta út, ella framleiða í kapping við innfluttar vørur.

Tjóðskaparlíga muran

Hermann Oskarsson sigur, at tí at danska ískoytið til føroyska húsarhaldið hevur staðið við í so nógv ár, er búskapurin lagaður til ta sannroynd, at vit kunnu áhaldandi hava eitt stórt forbrúk enn tað vit framleiða fyrri.

– Føroyski búskapurin er lagaður til tað, eins og hann er lagaður til at fiskivinna er høvuðsútflutningsvinnan.

Hetta hevur fingið búskaparfrøðingina á hagstovuni at koma til ta niðurstøðu, at vit eru líka nógv ein

„blokkstudningsbúskapur“ sum ein fiskivinnubúskapur.

– Tað er einki at ivast í at politiska og búskaparlíga umhvørvið, eitt land so at siga flýtur í, er við til at skapa „nationalu muruna“.

– Tí sum tjóð eru vit bæði einstaklingar og ein bólkur.

– Tað sigst at oyggjafólk eru serlig, og hava okkurt til felags.

– Tað sigst eisini, at fiskivinnutjóðir eru nakað fyrri seg.

– Men á sama hátt vænti eg at „blokkstudningstjóðir“ hava síni felags eyðkenni, sigur Hermann Oskarsson.

– Tað liggur ikki bara ein politisk mura undir tí, at vit áhaldandi hava valt ta politisku stöðu, vit nú einaferð hava. Tað liggur eisini okkurt fíggarligt skil undir tí avgerðini, at verða verandi í danska kongaríkinum og fáa eini 10-15 prosent ómána tað forbrúk, vit annars høvdu kunnað útvegað okkum.

– Viðgangast má, at vit sum tjóð hava valt at taka ímóti gávuni frá danska fólkinum, og at vit hava lagað búskapin hareftir.

– Vit hava harvið eisini valt politisku og mentanarlígu avleiðingarnar, tí eitt hægri forbrúk er okkum meira kærkomið enn politikkur og mentan.

Hermann Oskarsson sigur, at her kemur so ein tvístøða: kunnu vit líta á, at tá ið eitt heilt fólk – ein tjóð – velur eina stöðu, sum t.d. okkara, í so langa tíð, so er tað rætt?

– Merkir tað, at vit høvdu havt ein lægri livifót um vit høvdu valt at farið úr kongaríkinum?

– Í so máta eri eg spentur uppá hvat fer at henda, tá ið oljan fer at kasta vinning av sær. Tí viðførir tað, at loyst verður frá Danmark, so er eingin onnur grundgeving fyrri tjóðskapi enn tað, at vit vænta okkum stórra vælstand.

Máar stöðið undan

Hermann Oskarsson sigur, at helst hevur tað hækkaða kostnaðarstöðið, sum ríkisstuðulin hevur elvt til, verið við til at undirgrava rentabilitetin í fiskivinnuni sum heild, tí produktiviteturin hevur ikki kunna borið tað kostnaðarstigið, sum er bólgnáð upp av ríkisstuðlinum.

Øvugt stöða

– Fyri at halda fiskarínum og fiskiðnaðinum uppi, hevur tað almenna givið rakstrarstuðul og kapitalstuðul eins væl og beinleiðis lönarskoyti til virkir og skip.

– Tað hevði óivað verið eitt rimuligt tiltak, um tað bara var ein fyribils hjálptil at koma ígjøgnum eina skiftistíð.

– Men tað bleiv tó eitt varandi ískoyti, ið sum frálíður, hevur eitt ein stóran part av blokkstuðlinum upp.

– Men fiskivinna er øðrvísi enn aðrar vinnur við tað, at rávørugrundarlagið er partur av einari náttúr-